

Важнейшая тема нашей литературы

2. За глыбокае вывучэнне жыцця

Характэрызуемы дыялектыку развіцця грамадскага жыцця, І. В. Сталін вучыць: «Барыцьба паміж старым і новым, паміж тым, што адмірае, і тым, што нараджаецца...»

Толькі кіруючыя сталінскія ўказанні, пісьменнік здолее беспамылкова знайсці канфлікт для свайго твора, праўдзіва паказаць сутнасці сіл, якія ўсталяюць у канфлікт, кіруюць развіццям навае і працэсе разгортвання гэтага канфлікту і, нарэшце, яго канчатковае вырашэнне.

Сведчаннем гэтага з'яўляюцца лепшыя творы многаназянальнай літаратуры і, у прыватнасці, раманы Б. Гарбатава «Данбас» — кніга аб прадаўніках, якія абламаюць чорнае золата, аб іх працы, сумненнях, пошуках і заўзяццях.

Што становіць вылучае твор Б. Гарбатава?

Гэта — шырокі ахоп навае і іх абгудыненне. Гэта — кроўная знітанасць яго герояў з часам, з жыццём усёй краіны.

«Хлопец тысяча дзевяцісот трыццатага года, ён разумее, што без плана — нельга», — піша Гарбатаў пра аднаго з сваіх герояў. І сапраўды — мары герояў з'яўляліся марамі іх пакалення, ішла герояў — шляхам многіх савецкіх людзей. Перашкоды, што сутраплялі героям, былі перашкодамі і цяжкасцямі, якія даводзіліся пераадоляваць краіне. У творчых пошуках, здабытках і дасягненнях герояў адрастваліся творчыя пошукі, здабыткі, дасягненні народа, які будаваў і пабудоваў сацыялізм.

Гэтае арганічнае адзіства прыватнага і агульнага ў раманы прывірае ў арганічнай сувязі, у адзістве ўнутранага і знешняга канфлікту, у якім ўсталяюць героі. Змагаючыся ў сабе з тым, што павіна адпавядаць і пераадоляваць яго, героі рамана адначасова змагаюцца з такім-жа адзіным і ў жыцці і перамагаюць адзінае. У гэтай барацьбе растуць іх сілы, вырастаюць і іх здароўе, памыраюцца кола іх дзейнасці. Тут вытвораць канфлікт з'яўляецца асабістым, бо ён вырастае на вытворчай глебе і з'яўляецца толькі другім яго бокам. Гэта, апрача ўсяго, робіць твор Б. Гарбатава арганічным, наапе надзеям, апісаным у раманы, строгаю метафізічнасцю.

Нельга сказаць, каб беларускія іразаікі, якія пішуць аб рабочым класе рэспублікі, не імкнуліся ісці на гэтым шляху. Але, на жаль, некаторыя іх творы зашліне апісальныя, яны не маюць галоўнага магістральнага канфлікту, бо ён, ледзь намянуўшыся на пачатку, тут-жа разгалінаваецца на цэлы рад другародных канфлікту, які ўжо ніяк не могуць зліцца ў адно рэчыва.

Разгледзім з гэтага пункту погляду апошніце «Зара на дэсам» В. Лютая.

У апавесці, апрача безмяннай, больш за дваццаць дзейных асоб. Як і з кім яны канфлікуюць? Як у сувязі з гэтым яны групуюцца ў твары? Якая сістэма супрацьпастаўленняў арганізуе апавесць у поўнае адзіства? Якая барацьба вобразаў, характараў, ідэй разгортваецца ў ёй?

Дакладна адказаць на гэтыя пытанні, бадай, немагчыма. Спачатку стары майстар з выразным прэзвішчам Бірук, неадпавядаючы магчымае маладых майстроў, выступае супраць «заявіцеля» работнай моладзі, якую ўзначальвае і выхаванаец Іваняна Чарнікаў, дырэктар, партгор завод. Затым Чарнікаў уступае на чарзе ў канфлікт з маші, якая занялася спекуляцыяй, з Міхайлаў Нікольскім, якая з-за карысных разлікаў хоча прымуціць яго жонка на сабе, з Сашай Старадубавай, якую Чарнікаў кахае, але якая пабагае яго, думаючы, што ён заліцаецца да Міхайлы. Малады токар Віктар Журко — таварыш агатэй, — канфліктуе з усімі і, у прыватнасці, з таленавітай Марыянай Пятніцавай, у якой ён чамусьці абуджае каханне, хоць сам прыцягвае да «спынай» Жосі Малінок — афіцыйнага заводскага сталовай. Кірыла Стрыжаль — зольны фармоўшчык, былы зодзей-кішанік, — канфліктуе сам з сабою, са сваім мінулаем, з крымінальным ліцейшчыкам Паўлам Гваздзюнем, які імкнецца ўцягнуць у сваю паўку, і г. д. Інакш кажучы, дакладна адказаць на пытанні вышэйшых пытанняў немагчыма, бо дзейнасць работнага калектыва ў апавесці не прадстаўляе сабой бесперапыннага руху наперад — ад пераадолення адных супрацьпастаўленняў, што ўзнікаюць на яго шляху, да пераадолення другіх, вышэйшых супрацьпастаўленняў.

Усё гэта, апрама, адраецца не толькі таму, што некаторыя пісьменнікі дапускаюць метадалягічны памылку. Справа тут у тым, што сама гэтая памылка вынікае з недастатковага ведання жыцця пісьменнікам. Неглыбока вывучаючы жыццё, пісьменнік часам другародна, нестойкае прымае за галоўнае, тоне ў дробязях і за імі не можа раскрыць асобных заканамернасцей у кірунку развіцця або ўлашцівае і падае гэты кірунак у самым агульным плане.

Многім аўтарам твораў на рабочую тэматыку нестася смеласці, размаху ў паходзе да тэмы. Бола шытаўшы, якія ўзімаюць яны ў творах, завукае, і самі ўважліва пытанні не вызначаюцца глыбіняй. Некаторыя апавесці нестася маштабнасці, вядомага ахопу часу і прасторы. Не вылучаюцца багачам навае і сама іх фактура. З прычыны гэтага складаецца ўражанне, што пісьменнікі зашліне апісальныя, а часам проста бедныя фактамі, напіранымі з той галіны жыцця, пра якую яны пішуць.

Усё гэта, вядома, зноў вынікае з недастатковага ведання жыцця, а часам і з таго, як арганізуеца гэтае вывучэнне жыцця.

Безумоўна, нельга ісцаць пра індустрыяльнага гіганта, пра людзей, якія яго ўзімаюць, удыхнулі ў яго жыццё, зрабілі дзеючым, без ведання тэхнікі, без ведання прафесіі таго ці іншага героя. Без гэтага ў творы не можа быць жыццёвай праўды, не можа быць спецыфічнай атмасферы, у якой жыццё дзейна асоба, не можа быць раскрыта іх практычная дзейнасць.

Вывучэнне тэхнікі, вывучэнне прафесіі, вядзе, павіна папярэдняча сустрачаць пісьменніка з прататыпамі сваіх герояў. Гэта, так сказаць, падрыхтоўчая работа пісьменніка. Мне здаецца, у іх пісьменніц павінен прыходзіць тэхнічна ўзброеным, з пэўным унутрава вынашаным заданнем. Толькі гэта можа засцярачы яго ад прамернага захалення тэхнікі, ад дробязей, што перашкаджаюць бачыць галоўнае. Наколькі-ж небяспечна трапіць у палон вытворчага працэса, сведчыць хоцьбы апавесць А. Бека «Новыя праблемы», дзе тэхніка заслабіла людзей, а пісьменнік, агубіўшы разумную мяжу тэхнікі, абавязкова ў мастацкім творы, унаў у неапраўданы тэхніцызм. Не пазбаўлена гэтага і апавесць М. Паслядовіча «Цёплае дыханне».

Тут варта нагадаць адзін змянальны эпизод з рамана «Данбас» Б. Гарбатава.

Сакратар шахтараўка Іваняна рыхтуецца да даклада на партыйным сходзе. Завалены паперамі, ён адчувае, што за аўтамат і тэхнічнымі тэрмінамі зніваюцца жыццёвыя шпідэры. І тады ён у думках звяртаецца да дапамагаты да правадчыка. І, як аказа, на памяць прыходзіць словы І. В. Сталіна, сказаныя ім у Брэсці на выпуску акадэмікаў Чырвонай Арміі: «Павіны машыны і рэпартаваць аб тым, колькі ў нас ёсць тэхнікі на заводах і фабрыках, навучнікаў. Але я не ведаю ні аднаго выпадку, дзе-б з такой-жа ахвотай рэпартавалі аб тым, колькі людзей мы вырацілі за гэты год перыяд і як мы даламлі людзям у тым, каб яны раслі і гартаваліся ў рабоце». І, залуцаўшыся лад гэтымі сталінскімі словамі, Іваняна пачынае работу навае. «Даклад будзе пра людзей, якіх мы — партыя — вырацілі», — вырашае ён.

Такі-ж вымаг трэба, вядома, зрабіць і пісьменнікам.

Да прыкрас вынікаў прыводзіць неадапнасць тэхнікі, слабае веданне і памылковае ўяўленне аб шляхах яе развіцця. Без пазнава дасканалых, створаных савецкім чалавекам машын, што яму-ж дапамагаюць будаваць камунізм, немагчыма паказаць сутнасца жыцця навае. Высокая тэхніка — аднака нашага часу. І той, у каго тэхніка зусім выпадае з поля зроку, абдыляе, а значыць і скажае сапраўднасць. Тэхнічныя-ж памылкі, які і ўсё фальшывае ў творы, падрываюць веру чытача ў праўдзінасць усёй гісторыі, раскаванай пісьменнікам, г. зн. змяняюць яе пазнавальнае, так і выхаванае значэнне твора. Тое-ж можа сказаць і аб тэхнічнай непрадбачлівасці, якая, праўда, помешчы пісьменніку крыху пазней — калі безграмотнае яго асуджэнняў абярэае само жыццё.

Падамо два прыклады. А. Кулакоўскі ў апавесці «Гартаванне», напрыклад, піша: «...Муляр працуе на ішмаму ўжо мэтады, не адны у яго надручны, а два. Методы не аднае сваё месца, кожнаму знаходзіцца справа. Брыгадзір са сваім памочнікам на мяхах, а ўнізе працуе рэстармёр Магала. Дзесяццю парамі рук не зробіш тое, што выканае гэты праўдак».

Тут усё перабалыта. Але ўказам толькі на адно — рэстармёр Магала ніякіх дачыненняў да муляраў не мае. Ім карыстаюцца толькі тынкоўшчыкі. Да таго-ж прадукцыйнасць гэтага аднаго з першых рэстармёртаў, мярка кажучы, перабольшала.

М. Паслядовіч у апавесці «Цёплае дыханне» прымушае інжынера Хадароўскага вышэйці будаўнічы камбайн. Прычым, вынаходства Хадароўскага пісьменнік падае, як нешта такое, што зробіць цэлаю рэвалюцыю ў владцы сцен, якая ў прычымне заставацца нямяннай на працягу цэлых тысячгадоў. Праўда, такі камбайн некалі быў вынайдзены. Аднак, як паказвае практыка будаўніцтва вышотных будынкаў і практыка будаўніцтва класік сцен сталінградскімі будаўніцамі, будаўнічы тэхніка развіваецца зусім у іншым кірунку. І таму вобраз Хадароўскага ўжо цвёрды атрымавае зусім іншае наваўненне. Замест таленавітага наватара-інтузіста з практычным і смелым розумам, чалавека, які імкнецца зрабіць цэлы пераворот у будаўнічай тэхніцы, чытач бачыць у ім інтузіта, інтузіста-дзівака.

Толькі глыбокае і сапраўднае веданне прадмета дае магчымае пісьменніку зняць з яго праўдзівы аспект, зрабіць яго скульптурна ачувальным, апазтываць прадмет. І ніякія слоўныя ўпрыгожанні і «ўзбясцясці стылю» не выратуюць сшыры. Патрэбны канкрэтныя мастацкія дэталі, веды, сагартыя сэрцам, сваё вырашэнне бачыне свету.

Многім творам беларускіх пісьменнікаў на рабочую тэматыку нестася пазіі: яны зашліне дзелавыя, сухаватыя. Некаторыя пісьменнікі зашліне накладоўца на сілу факта, лічы і, кажучы словамі М. Горькага, не заўсёды дэдававаюць з факта яго сэнс. Працу рабочага яны недастаткова паглыбляюць, часта падыходзяць да яе толькі з рэзультатыўнага пункту погляду, не бачачы ў ёй жыцця, творчага працэса, не бачачы таго, што праца стала арганічнай патрэбай савецкага чалавека; у яе ўкладваецца яго душа, у ёй праяўляецца яго характар. Апазтываць працу — гэта значыць паказаць яе прыгажосць, яе вялікі сэнс, паказаць, як жыць у ёй працаўнік. Да таго-ж, нельга апазтываць працу рабочага без пазыі асабіста, у якой ёй працуе. Раскрыць раманыя штодзённай працы цэха, завода, апазтываць працу, даказаць чытачу, што падзвіг тут, на будзённым рабочым месцы — реч натуральнага, — значыць зняць дзейнасць твора і яго значэнне. На жаль, нават у апавесці М. Паслядовіча, дзе ёсць шмат удальных маляўнічых карцін працы (прыгадаем, напрыклад, як паказана праца муляра Саламакі), вы не знойдзеце разгорнутага, маляўнічага індустрыяльнага пейзажа або задушлівага апісання работнай абстаноўкі, лоднай сваёсабіўай, неаўтарнай крэсы. А ў апавесці А. Кулакоўскага супрацьпастаўлена апісанні, наштамат такіх: «Побач (з руінамі. — Ул. Н.) ужо цягнуліся цэлыя кварталы будынічых рыштываўшай. Здалёк, пры поўдні на густыя драўляныя перацёткі рыштываўшай, здавалася, бышым дым гэтыя ўзяты ў зубкі, каб хутчэй зрабілі іх аламацямі сцянаў».

Дзе ўжо тут да пазіі, калі кожнае слова падрэсена натуральнасцю! І ў каго зашліне сэрца, працуючы на такіх рыштываўшай?

А вась Б. Гарбатаў у сваім раманы здые ў апазтываць вузкі шпідэра стары, як свет, шпідэра, дзе кавала за каўнер і на кожным кроку падлічываў сумненні і страхі, «печку» — праход з шпідэра ў лава, дзе можна было толькі паўзці, і лава — «шахцёрскае пошуха», — дзе адзін за адна — адны аршыны».

«Хлопцы ўбачылі вузла».

Святло лампачкі дробілася і дрыжала на ім, на яго блекучай навае, як на раде, і адавалася — гэта рака цяча, павольная, чорная, бліскачца, іграе пад светлом высёлкім струменчыкам, а з пятам разітм крута падае некуды ўніз, куды і зашліне страшна».

У той-жа час А. Кулакоўскі знаходзіць зусім сваёе слова, каб намаляваць вясковы краявід, высокую кузню старога Сымона, і яны ў яго зіхаць наведаным блякам і навізнам.

Асобна трэба сказаць пра паказ побыту работных. На яго несапраўднае даваўца, а калі ўшмаюнаць, дык каб толькі падкрэсліць цяжкасці, якія паўставалі на шляху герояў, на шляху аднаўлення разбуранай ворагам гаспадары, або ў час такіх урачыстых навае, як даманстрацыя, навае і да т. п. Будзі звычайна тут адсутнічаюць.

Найбольш увагі побыту аддаў у апавесці «Зара на дэсам» В. Лютая. Але даўна, пісьменніца пераважна звяртаецца да яго, калі трэба выкрыць хібае, Яна дэталёва, напрыклад, апісвае побыт спекулянткі Чарнікавай, якая толькі праз разрыў з сына прыходзіць да ўсведжэння гнабнасці сваіх учынкаў; яе падсуседаў Нікольскіх — абыватляў, якім у навакольным жыцці усё чужое і якія, дбаючы пра ўласны дабрабыт, не грабуюць нічым. Пісьменніца вядзе чытача ў інтэр'ю, у заводскую сталовую часцей за усё тады, калі там разгортваюцца непрыемныя сшыры. Выключаннем тут з'яўляецца толькі побыт самі Старадубава — моцнага савецкага сям'і. Але ён не можа зменшыць уражанні ад агульнай карціны, намаляванай пэўнымі фарбамі. Таму ствараецца нейкі разрыў паміж побытам людзей і іх працай, паміж грамадскім і прыватным жыццём пераважаюць.

Пачуццё новага якара часцей за усё адраецца пісьменніку пры абмалеўцы побыту. І гэта зноў і зноў, на нашу думку, з'яўляецца вынікам неглыбокага ведання жыцця. Апазтываць побыт перадавых работных, паказаць, як у гэты побыт увайшоў сацыялізм, — адна з важных задач пісьменнікаў, якія пішуць аб творчых індустрыяльных працоа нашай краіны.

Толькі настойлівае вывучэнне жыцця ў святле геныяльных указанняў нашых праўдзіроў дае мастаку магчымае стварэнне поўнакроўнага мастацкага твора, варты тых людзей, якіх яны прысвечаны.

Ул. КАРПАЎ

«Муляр» Работа маладога скульптара Л. Робермана. Рэспубліканская мастацкая выстаўка 1951 года.

На шляху да майстэрства

Е. ЗАЙЦАЎ, заслужаны дзеяч мастацтва БССР.

За апошнія два гады Саюз савецкіх мастакоў Беларусі папоўніўся значнай групай таленавітых маладых мастакоў.

На рэспубліканскай мастацкай выстаўцы большасць з іх паказала творы, якія звярнулі на сябе ўвагу гледача і крытыкі.

Характэрызуемы гэты творы, са здавальненнем можна адзначыць, што малады мастакі валодаюць добрай рэалістычнай школай, разуменнем формы, малюнка, кампазіцыі. Бясспрэчным фактам, які гаворыць аб поспеху гэтых мастакоў, з'яўляецца іх удзел ва Усеаюнавай выстаўцы 1951 года ў Маскве. Асабліва вылучаюцца работы А. Ткачова, М. Клонскага, В. Палейчука, Л. Робермана, А. Заспінскага і другіх.

Карціна А. Ткачова «Паўлік Мірошаў на судзе» звяртае на сябе ўвагу сталасцю кампазіцыі, пісьменнасцю малюнка, выразнасцю форм і чужою напісанымі асобнымі месцамі. Не ўсё, вядома, удалося аўтару раскрыць у гэтай складанай драматычнай кампазіцыі. Так, напрыклад, вобраз быцця і асабліва фігуры кулакоў усё яшчэ застаюцца трафарэтнымі. Не зважаючы на гэта, твор дае падставу гаварыць аб несумненным таленце маладога мастака. Менш удаля яго работа «На канікулах», дзе сюжэтная сувязь недастаткова прадумана і раскрыта.

Заслужанай увагай карыстаецца карціна мастака Клонскага «Жаданы гошч». У ёй ёсць усё неабходныя элементы майстэрства (валоданне малюнкам, кампазіцыяй). Недахопам з'яўляецца музейны, некалькі цёмны каларыт. Маладому аўтару не удалося поўнацю раскрыць вобраз Вадзіміра Ільіча ва ўзаемазвязі з усімі дзеючымі асобамі.

Хочацца адзначыць несумненны поспех выхаванца мастацкай школы Ю. Пучынскага, які напісаў экспанаваную на рэспубліканскай выстаўцы карціну «Партызаны ў раёнах Рымш Шаршніцкай». Гэтая работа паказвае ўменне аўтара справіцца са складанай светлай і каларывай гамай і кампазіцыяй. Аўтару ў значнай меры удалася група партызан, якая стаіць ля ложка.

У іх адчуваецца сіла і мужнасць, яны праўдзівы. Менш удаля вырашаны вобраз герані, а таксама партызан, якія стаіць на першым плане. Апрача таго, Пучынскаму

неабходна звярнуць больш увагі на малюнак, які ў карціне пакуль яшчэ слаба. Цікавыя карціны паказала ў гэтым годзе В. Жаўток, якая ўпершыню ўдзельнічала

ва Усеаюнавай мастацкай выстаўцы ў Маскве. Яе карціна «Першае верасня» радуе гледача прастотай і жыццёвацю сюжэтам, пісьменнасцю кампазіцыі, з'яўляецца яшчэ адным крокам на шляху ўсебаковага раскрыцця нашага савецкага побыту. Хочацца пажадаць маладому мастаку больш працаваць над валоданнем малюнкам і колерам.

«Рыбакі Каспія». Карціна маладога мастака А. Ткачова. Рэспубліканская мастацкая выстаўка 1951 г.

Апрача названых імён, трэба адзначыць зольную моладзь абласцей рэспублікі. Так, напрыклад, мастак Данеля (Брэст) зрабіў значныя поспехі ў галіне павышэння свайго прафесійнага майстэрства. На рэспубліканскай выстаўцы былі прадстаўлены яго пейзажы.

Мастак В. Савіцкі (Гродна) працуе над цікавай гістарычнай карцінай «Фрунзе ў Мінску». На папярэднім плане гледаецца карціна заслужыла ўхваленне выстаўкоа.

Мастак П. Дурны (Баранавічы), які прадставіў некалькі партрэтаў знатных людзей рэспублікі, атрымаў прамію на конкурсе мастацкага фонда БССР. Асабліва рост маладых кадраў наглядаецца ў скульптурцы. На апошнім паседжанні праўлення Саюза савецкіх мастакоў Беларусі была прынята ў члены і кандыда-

ты Саюза група маладых скульптараў — тт. Палейчук, Роберман, Заспінскі і другія, творы якіх паспяхова дэбютавалі ў Маскве. Радаснае ўражанне пакідае работа маладога скульптара Палейчука «Раніца баян». Статуя, выкананая з жыццёвай перакалінасцю, раскрывае талент аўтара ў валоданні формай і кампазіцыяй. Прафесійнальна пісьменна, з пачуццём вялікай дэталі вылеплены бюст таварыша Дзержынскага маладымі скульптарамі Роберманам і Заспінскім; бюст атрымаў станоўчую ацэнку журы выстаўкі ў Маскве. Добрую статую маладога будаўніка стварыў скульптар Роберман.

Гэты далёка не поўны пералік імён і твораў маладых мастакоў таворыць аб вялікіх магчымасцях далейшага росту Саюза за лік нашай таленавітай моладзі, якая ўносіць свежы струмень у творчае жыццё.

Нашай моладзі ўласна ва дзяржаве. Гэта вельмі каштоўная якасць, якую патрэбна заахвочваць. Але што значыць дзяржава? Гэта значыць трэба быць перш за ўсё асабліва добра падрых-

таваным прафесіяналам. Для таго, каб узяць на сябе задачу выканання складаных кампазіцый любога жанра, патрэбна вялікая і глыбокая папярэдняя работа над вывучэннем матэрыялу, старанна прадуманы сюжэт карціны. Гэта патрабуе падсобнага зводнага матэрыялу. Ці ўсё гэтыя ўмовы выконваюцца нашымі маладымі мастакамі? У большасці выпадкаў — не. Таму мы часта наглядзем адсабнячых, якіх з'яўляецца вынікам адсутнасці вывучэння з'яўля непасрэдна ў жыцці, у натуре. Асюль, замест пошукаў майстэрства — карыстанне гатовымі схемамі і дэталімі класічных узораў мастацтва, некрытычнае асваенне якога не прыносіць карысці.

Праўленню Саюза савецкіх мастакоў Беларусі неабходна ўзмацніць работу з маладымі кадрамі, звярнуць больш сур'ёзную ўвагу на таленавітую моладзь у абласных рэспублікі, стварыць ёй умовы для работы. Мы павіны ўдзяваць не ў актыўнае творчае і грамадскае жыццё Саюза, часцей бываць у абласных, кансультаваць маладых мастакоў, ласяць іх у творчыя каманды-роўкі.

На абласных нарадах маладых пісьменнікаў

Гомель

Магілёў

Больш ста твораў — вершаў, апавесцей, апаўданнаў і крытычных артыкулаў — прадставілі на абмеркаванне ўдзельнікі другой абласной нарады маладых літаратараў Гомельшчыны. Аўтары іх — настаўнікі сярэдніх школ, рабочыя, майстры і інжынеры прадпрыемстваў, чыгуначнікі, калгаснікі, студэнты і вучні. Пачынаючы пісьменнікі згрупаваны ў літаратурныя аб'яднанні пры рэдакцыі газеты «Гомельская праўда».

Справадчыну аб дзейнасці аб'яднання зрабіў старшыня бюро П. Яўменаў. Ён раскаваў аб тым, як арганізавана творчая работа літаратараў вобласці. Станоўчы у ёй з'яўляецца сувязь з абласной газетай, якая змяшчае творы пачынаючых у «літаратурных старонках».

Абмеркаванне даклада паказала, што абласная газета усё-такі недастаткова патрабавальна адбірае творы для «літаратурных старонак», якія, да таго-ж, з'яўляюцца ў газете рэдка—2—3 разы ў год. Наспеў час падрыхтаваць да друку абласны літаратурны альманах: сілы для гэтага ў вобласці ёсць.

Да недахопаў работы літаб'яднання трэба аднесці пэўную яго абмежаванасць: звычайна абмеркаваюцца творы з рэалізмам на друкаванні іх толькі ў абласной газете.

Пасля даклада Б. Бур'яна «Беларуская літаратура на сучасным этапе» пачалася работа сямінараў — прозы, якую кіравалі І. Шамякін, П. Пестрак і М. Даніленка, і пазіі, якім кіравалі Р. Няхай, Д. Кавалеў і Б. Бур'ян.

Творы маладых празаікаў адзначаны імкненнем адлюстраваць сучаснасць. Аднак яшчэ вельмі часта раскрыццё духоўнага свету чалавека падмяняецца знешнім апісаннем яго паводзін. Гэта, у прыватнасці, характэрна творам народнага судзі А. Капусціна (Уваравіцкі раён). Старша-класнікі сярэдніх школ В. Клімянскі (Лоеўскі раён) даволі удаля спрабуе паказаць жыццё піонераў. Яго назіральнасць

можа ў будучым прывесці да цікавых выступленняў у галіне дзіцячай літаратуры, калі ён пазавідае ад кніжнасці, ад іштучнасці, якія зараз уласцівы яго творам. Студэнт І. Шапіра (Гомель), як жакоць, «валодае пером». Але ён чамусьці піша аб тым, што вядома яму толькі з кніг.

Тое-ж самае характэрна і маладым пэстам. Тым з іх, хто адлюстроўвае добра знаёмую рэчаіснасць, выступаюць больш паспяхова, чым тыя, хто гоіцца за знешняй «прыгажосцю» вершаваных радкоў. Так, настаўніца з вёскі Рудня-Марыянава (Лоеўскі раён) П. Нікіціна піша вершы аб працы калгаснікаў. Вершы маладой пэтацы вызначаюцца шчырасцю і сапраўднай пазыінасцю, хоць часамі яны і слабыя па тэхніцы. А вась студэнты Я. Юдзіцкі і Эд. Лыкерман (Гомель), якія ўжо набылі пэўны вопыт у вершаскладанні, захопленыя на грамадзянстве гучна, але часта павярхоўнае сказаў. Веданне жыцця на заводзе і настойлівая вучоба дапамагаюць майстру кавальскага цэха «Гомельшчына» Б. Спрычану больш зместаю адлюстроўваць індустрыяльную тэму ў вершах. Кіраўнікі сямінара параілі зольнаму пэсту не супакойвацца на дасягнутым і смялей стварыць вобраз лірычнага героя — прадстаўніка рабочага класа.

Маладым крытыкам Т. Кажамякіну і Г. Багданаву (Гомель) ўказана на каментатарскі характар многіх іх рэцэнзій. Аўтары яшчэ недастаткова ўдзельнічаюць у літаратурным жыцці вобласці.

У заключэнне з паведамленнямі аб рабоце сямінараў выступілі І. Шамякін, П. Яўменаў і Р. Няхай. Брыгада пісьменнікаў правяла два літаратурныя вечары. Лаўрэат Сталінскай прэміі І. Шамякін сустраўся з вучнямі кулінарнай школы. На заводзе «Гомельшчына» вечары «Савецкая літаратура ў барошбе за мір» выступілі І. Шамякін, П. Пестрак, Д. Кавалеў, Р. Няхай, В. Бур'ян, а таксама члены літаратурнага аб'яднання — удзельнікі нарады.

На агульнагарадскім вечары ўдзельнікі нарады сустрэліся з працоўнымі адзяснога цэнтра. Пасля даклада крытыка С. Майхровіча аб адлюстраванні тэмы міру ў Беларускай савецкай літаратуры пісьменнікі І. Гурскі, К. Кірзенка, В. Матвэўшай, Эд. Валас

Г. КУДРАЦАУ

АРЛЯНЯТЫ

Мілая моладзь, слаўная моладзь
Нашай безмежнай краіны!
Горы і мора можаш ты здолець,
Сэрцам расплавіць ільдыны...

зварыўся баяны беларускага народа Янка Купала да савецкага маладога пакалення. Больш сардэчнай цеплыні і задушэнасці, колькі гордасці за нашых пудоўных юнцоў і дзяўчат у купалаўскіх словах! Гэта іх шчырае хараша называў арлянятамі. Гэта пра іх ішло ў 1923 годзе народны пясняр з упэўненасцю гаварыў, што зматуць яны дзень мінуўшчыны праклятай «свайей новай сілай, байкай».

Справы савецкай моладзі — неўміручыя. Яны захоўваюцца ў памяці народа, іх увасабляюць для нашчадкаў пісьменнікі і мастакі.

Нам прыемна і радавацца азірнуцца назад, перагарнуць старонкі рэману, аповесці, паям і ўспомніць пра слаўныя працоўныя і баяны будні моладзі нашай краіны.

... Пашыленне коласасўскага Спірыда Баруты выдатна Кастрычнік ведала толькі на апазданых старонках і на кнігах. Не памыляючы і віхур грамадзянскай вайны, Барцік атрымаў і ў барацьбе аставаў новае жыццё. Сцяпанам Барутам шыла на долю анішчыць той цень «мінуўшчыны праклятай», пра які пісаў Я. Купала, замацаваць і панаваць злабым свабоду. Прагнаў да ведаў, да актыўнай творчай дзейнасці на пачасце народа, аны горача ўзяліся за стваральную працу і былі ў ёй выстоўшымі.

Для моладзі беларускай савецкай літаратуры стварэнне вобраза Спірыда Баруты з'явілася буйнай падзеяй. Аповесць Якуба Коласа «На прастронах жыцця» была творам наватарскім. З шырокіх прастронаў жыцця ў літаратуру прышоў герой, які замяў аб сваім месцы ў рэалізацыі і залатрабавоў сабе аднаведнага месца і ў мастацкай творчасці пісьменніцкай.

З канца 20-х гадоў і да параднага Вялікай Айчыннай вайны беларускімі паямамі, праявілі, драматургімі было наліска мноства твораў, прысвечаных савецкаму маладому пакаленню. На гэтых творах выхоўвалася наша моладзь, у іх яна знаходзіла выдатныя прыклады для пераўвасаблення, узоры служэння сваёй бацькаўшчыне. Пашыленне тут хопіць пазаму Аркады Кулашова «Баранаў Васіль» — адзін з лепшых твораў на гэтую тэму. Напісаная ў 1937 годзе, у час, калі над Еўропай разгаралася поўная зругой сусветнай вайны, яна паказвала савецкаму маладому чалавеку, якім ён павінен быць у гэтую суровую выпрабаванню, як ён павінен захоўваць годнасць чалавека краіны сацыялізма. «Будзь такім, як Баранаў Васіль, і ты перажываш», — гаварыў сваёй нашай паэт, і яго словы звагоўлілі вядуць у сэрцах чытачоў.

Айчынная вайна з'явілася суровай праверкай маральных якасцяў нашай моладзі. І свет убачыў, што савецкія юнакі і дзяўчаты здольны на такія подзвігі, якіх не ведала гісторыя чалавецтва. Выхаваным ляска-стальніцкай партыі, маладыя савецкія патрыёты аказаліся дасціпнымі сынамі і дачкамі сваіх бацькоў — камуністаў. Сячэ Касмадзіяна і Алег Капэвай, Сяргей Пудзенін і Віктар Талалікін, Аляксандр Матросоў і Хведос Смалычюк — гэта сімвалы неўміручасці нашай моладзі, сімвалы неўміручасці нашай краіны.

Зусім аказана і натуральна, што пісьменнікі, які паставілі сабе за мэту больш-менш шырока адлюстраваць падзеі ваявоўных дён вайны, абавязаны паказаць гэтыя слаўныя баяны справы нашай маладого пакалення. За пасляваенны час савецкая літаратура ўжо ўзабагацілася такімі творамі. Прыгадаем, да прыкладу, цудоўны помнік героям Красназна — роман А. Фадзеева «Маладая гвардыя», паяму «Зоя» М. Алігер, раман «Чэць змалду» А. Персідэва і інш.

З'явіліся і ў беларускай літаратуры творы, у якіх намаляваны жывыя вобразы маладых савецкіх патрыётаў у дні Айчыннай вайны, творы, у якіх хвалячова расказана пра неўміручыя подзвігі нашай моладзі.

Бодай найбольш удалым і жыццёвым вобразам, у якім увасаблены мужнасць і нязломная воля выхаванага савецкай уладай маладога чалавека, з'яўляецца сёння вобраз Ільяшова Багудыча з рамана Міхаіла Ільяшова «Векшчыны дні». У аснову вобраза пакладзены асобныя факты з біяграфіі легендарнага героя беларускага народа К. Заслонова. Пісьменнік здолеў стварыць абудуны вобраз бясстрашнага народнага месціца, які нагнаў жах на гітлераўскіх вышлядаў і быў сапраўдным гаспадаром на часова запанаванай зямлі. Не выстраіўшы сітуацыі, у якія ставіцца Багудыч, захапіў аўтар чытача, не надзвычайнае ўчынкаў, хоць учынкi героя сапраўды надзвычайныя. У творы мастацкі абгрунтаваны дзеянні Багудыча, падзеі, якія яны не з'яўляюцца, а з'яўляюцца, а як звычайныя дзеянні простага савецкага чалавека, на радкім яго ўзніў руку люты вораг. Трапіўшы ў вельмі складаны абставіны, герой разумна і з вайкарнай вытрымкай выдзе смарэцельны падыход да ворагам і перажывае.

Як жыць, праходзіць «дзядзі Косяк» перад чытачом. Вось ён напярэдадні вайны — заўсёды з плянкі на будучыню, заўсёды з марамі. Ён вельмі любіць тэхніку. За кароткі час ён прайшоў шлях ад фабрыцы да інжынера-паравозніка. Ён марыў аб стварэнні прыгожых, дасканалых машын, якія будзе служыць чалавеку... Вось мы бачым яго, стрыманага, спакойнага, у асянім гнідзе ворагаў... Багудыч прайшоў наймацка «на работу». Вось ён, люты ў сваёй вышчыні да чужыніцаў, «на работе»: «адраджіць» для сваёй і «свайей» для акупантаў... Многія дзеянні ўзварвалых паравозаў, анішчаныя гітлераўцы, паралаваныя нармальнае работа буйнага чыгуначнага вузла... І ўсюды Багудыч — жывы чалавек, з пэўнымі думкамі, з пэўнымі адчуваннямі, з пэўнымі сумненнямі і рашучасцю.

Есць у рамана «Векшчыны дні» вобраз юнака Мішкі Чмаруцкі. Не шмат старажак адведзена яму ў творы. Але прычытаеш кніжку, і Мішка застаецца ў памяці. Юны Чмаруцкі найшоў на вылікі подзвіг: прычытаеш жыццём, ён сігналіў савецкім самалётам, што бамбілі станцыю. Мішка помсціў ворагам, якія «спаскілі яго парогі да пачасці, знявечылі яго юнацтва». Пельга без глыбокага хвалявання чытаць пра паводзіны Мішкі Чмаруцкі на дошыце ў гестапа.

«Можна, ты скажаш, што ты камуніст?» — пытаецца ў юнага героя фашысцкі кат.
«Камуніст? — удумваецца Мішка ў гэтае, даўно знаёмае слова, якое стаіць у першай шарэнне самых блізкіх і самых даражэйшых слоў: радзіма, свабоды, рэвалюцыя, Леші, Сталін, комсамол... Багата такіх блізкіх і родных слоў, якія бытуюць, як словы маці, бацька, праца. Есць і іншыя словы любові, любові да радзімы... Як светлы прамень, прамільгваюць гэтыя словы ў думках Мішкі, лёгкім крылом дакрануліся да адрагнутага сэрца, і яно страшылася, нібы ажыло. Так дзіла-дзіла стала на сэрцы, а прыжмурналі вочы бачаць далёка-далёка, усе прасторы радзімы, яе незлічоныя гарады, мільёны людзей яе, сэрцы якіх б'юцца суадна, думкі якіх аб адным: ворагу смерці! З такімі светлымі думкамі можна памер Мішка, нічога не сказаўшы чужынкам.

Любоў да радзімы! — гэтыя словы, гэтыя пачуцці кіравалі ўсімі ўчынкамі і Тацяны Маеўскай з рамана Івана Шамякіна «Глыбокая плынь». Невыможа баяцца было ёй увесадацца, што родную савецкую зямлю топча бот акупанта, што фашысцкія пельды заліваюць яе крывёю нявінных матак, дзяцей і старых. «Родная зямля! — не выходзілі з галавы Тацяны думы-ўспаміны. — Прыгожа, чароўная, любімая! Па ёй хадзілі савецкія людзі, паровому заўважалі і данілі яе прыгоства, адны спявалі песні аб ёй, пісалі вершы, простыя і штырыя; другія шукалі ў ёй карысных выкапнаў, бралі ў лабараторыі, рабілі доследы... Але ўсе любілі яе, бо гэта была зямля бацькоў, зямля-маці, яна карміла і паіла сваіх дзяцей. А цінер? Чужынкам топчыць яе, аніўваюць, паганяць...»

Найшоў для настаўніцы Тацяны Маеўскай час баявымі справамі дасціп сваю любові да бацькаўшчыны, і маладая савецкая дзяўчына арабіла гэта, стаўшы смелай партызанкай.

І Шамякін зусім правільна падрэсліў у рамана, што моладзь, комсамольцы ў суровы час вайны былі вялікай сілай, надзейным памочнікам партыі ў барацьбе з акупантамі. Аважына, вынаходлівая, яны вывазілі з юнацкім зымакам, самаахварна ідуць на геранічны подзвігі. Такім у «Глыбокай плыні» выступае Яліна Лубан — сакратар палітнальнага райкома комсамола. Усёны ён спраўдзіў патрыятызм, усёны паснець. То распавёдаць лістоўкі сярэд вясельніцтва, то на кароткім імпрывізаваным мітынгу, у прысутнасці старасты, расказа пра апошнія навіны, то з'явіцца ў вёску і адноўць там комсамольскую арганізацыю, то гаворыць будзе сядзець на дрэве са спайскай вінтоўкай, пакуль не высачыць і не зоб'е ваявоўнага раёна. І заўсёды быў перажываў і быў пудоўным.

Усёды, дзе толькі нас партыя звала, ішлі вы, як буры навалы, з парывам юнацкім, з адважнаю воляй. А саедам за вамі пачэснай дарогай. Названа ішла перамога, Як моладзёць ваша, як светлая доля, — пісаў комсамольцам Якуб Колас (верш «Комсамольцы»).

Новы перажокі «аднавай, мужнай раці комсамола» ўжо на іншым фронце — на фронце мірнага будаўніцтва — нарадзілі ёй новую славу; арлянаю паяму комсамольцаў прысвечаныя новыя песні, паямы, аповесці, раманы. І зноў моладзь — верны памочнік партыі, і зноў яна выкаіла захапленне народа.

Пра пасляваенную Беларусь індустрыяльную, пра будаўніцтва гігантаў прамысловасці — аўтамабільнага і трактарнага заводаў — амаль адначасова былі створаны ў нашай літаратуры аповесці Макара Паслядовіча «Цілае дыханне» і Аляксэя Кулакоўскага «Гартаванне». Зразумела, што аўтары, праўдліва адлюстраваны рэалізацыю, адлюстравалі і ролю моладзі на вялікіх новабудуемых рэспубліках.

У аповесціх М. Паслядовіча і А. Кулакоўскага ёсць шмат агульнага ў паданні станаўлення галоўных герояў. Самён Біроўска з «Цілага дыхання» і Васіль Гурба з «Гартавання» — абодва прыхацілі з вёскі на будаўніцтва аўтамабільнага і трактарнага заводаў на акупіну комсамола, Усё дзіўным, незвычайным і нечаканым адалося ім адразу. Не было заводу, які яны думалі оустраць, замест вынуска аўтамабільаў і трактараў далялося спачатку будаваць жылыя дамы, карысць будучых заводцаў. Абодва ў прайсце работы вучыліся, набывалі вопыт, авалодвалі майстэрствам.

Васіль Гурбу не збытжыла, хоць крыху і расчаравала, прызначэнне, якое ён атрымаў у першы дзень з'яўлення на завод, — масіць гліну, надаваць цыглу. Васіль з запалам узяўся за працу, і яго мары імкнуліся ў пельды, зноў, калі «на тым самым месцы, дзе цінер віхурна пахкіх цэментнымі слупамі лёгкі пил будоўлі, заваруныцца, зашуміць валамі канвеер... Вось ішо першы трактар зроблены рукамі мінекіх рабочых. З грукатам

паўваджае да вараг і чакае, пакуль піо разрэжа накіпцамі істужку...» Васіль стойліва і ўпарта вучыцца, раскрывае сакрэт валадання станком. Але і раскрывае гэты сакрэт, дасканала авалодаву сваёй прафесіяй, ён не спыняецца на дасягнутым, а пачынае даследаваць, эксперыментываць, вынаходзіць. Смелыя пошукі далі свае вынікі, і ўчарашні сялянскі хлапец, якому рапай ўсё адваляся перажываючы, стаў перадавым рабочым прадпрыемства, выдатным майстрам-наватарам.

Ад падносыма цэгля да зытнага каменшчыка, вядомага на ўсё будоўлю, вырае Самён Біроўска. Як і Васіль, Самёна дававала, што ён з'яўляецца ўдзельнікам небывалага ў гэтым краі будаўніцтва, што «ён сам падносіць цэглу, сам крочыць па зямлі завода, які ўваходзіць у геаграфію краіны, як некалі ўвайшла іншыя прамысловыя гіганты...»

Вобразы маладых будаўнікоў Самёна Біроўска і Васіля Гурбы пададзены ў развіцці, у росце. У гэтым, бясспрэчна, стаючыя якасці аповесці. Шкада толькі, што пісьменнікі, у асаблівасці А. Кулакоўскі, неак пашхотна павідаюць дзейных асоб сам-на-сам, са сваімі думкамі і адчуваннямі, вельмі рэдка дазваляюць ім суіцытаваць з рашчаванішці ці адзіці ад станка і трапіць у работу калектываў, да саброў, да знаёмых. Чытач убачыў бы новыя рысы ў характарах герояў, бліжэй пазнаёміўся-б з імі.

Складаная і вельмі адказная задача стала перад Янкам Брылем у аповесці «У Забалотці дзее» — паказаць станаўленне сацыялістычнага жыцця ў захадне-беларускай вёсцы, паказаць параткэнне ў ёй новага, маладога і яго перажогу над старым, аджываючым. Савецкая літаратура мае багацейшы вопыт у распрацоўцы тэмы калектывізацыі, у прыватнасці, у яе залатым фондзе — такі класічны твор, як «Узнятая цаліна» Міхаіла Шалахава. Аўтару новай аповесці пра пераход салініскай мас на калектывіны лад жыцця гэтыя багаты вопыт савецкай літаратуры і дапамог правільна вырашыць тэму, хаця час дзеяння ў аповесці «У Забалотці дзее» зусім іншы, зусім іншы абставіны і іншыя людзі, чым у творы «Узнятая цаліна».

Поспех аповесці «У Забалотці дзее» — перш за ўсё ў стварэнні вобраза маладога актывіста-энтузіаста Васіля Суржака.

За плячымі ў Васіля — гарантанцыі галы маленства, энтузіязная працоўская праца на кулака. Сонца, што ўзышло над родным краем у верасні 1939 года, у хуткім часе залянілі чорнакрыжыя фашысцкія бамбарыроўшчыкі. Суржак знайшоў сваё месца ў ратах змагароў з лютымі чужынкамі і перажокам вырнуўся ў мясціны, дзе нарадзіўся і ўзрос. Энергічны і напорысты, Васіль узначаліў арганізацыю аднавіскоўцаў у калектывіную гаспадарку і быў выбраны старшынёй маладога калгаса. Ён не спалохаўся ні кулацкіх пагроў, ні замахаў небытых банціцаў. Новае жыццё трывала стала на ногі, усталявалася і перажыло.

І тут, у барацьбе за перажогу калгаснай вёскі, як і ўсюды, моладзь, комсамольцы былі вялікай жыццёвай сілай, надзейным памочнікам партыі.

Есць у нашай літаратуры і творы пра маладых савецкіх людзей — работнікаў інтэлектуальнай працы. Мы маем на ўвазе паяму Петруся Броўкі «Добры друг». На жаль, гэта бадай што аршыны ў нас буйны твор пра беларускую, савецкую інтэлектуальную наогул і ў прыватнасці — пра інтэлектуальную маладого пакалення.

«Хораша ў нас!» — гэтыя заключныя словы паямы могуць быць эпіграфам да ўсяго твора, прасякнутага маладосцю, багдэрацыю. «Хораша ў нас!» — з такім адчуваннем жыць і працуе высокае доктар Лена Пагацёва. Гэтую «доктара крышчачку больш дашчачку», яму ўсё яшчэ здаецца, што толькі ўчора накінуты бурлівы і заўсёды вясёлы студэнцкі калектыв, толькі ўчора прайшоў у актавай зале інстытута выпускны вечар. Але ўжо адчута асалода і задавальненне ад першых удач на работе, горач і сум ад вядула зробленага. Прыгожае павольнае жыццё захапіла Лену, і Лена захапілася жыццём. Ёй зацэлася працаваць лепш і лепш, аддаць усю сваю маладую душу гэтым цудоўным людзям, каб яны не вядлі ніякіх бядот, каб яны жылі яшчэ больш хораша. І гэтая светлая працоўная дарога, натуральна, прывяла Лену ў партыю.

Шчасце ў працы, у светлым Здайсненні надзеі, Шчасце ў тым, каб змагацца За шчасце людзей. Не жадаю я лёгкай Удачы ў жыцці! Трэба ўперад ісці, Толькі ўперад ісці! — так каротка і трапіна выказаў Аркадзь Кулашоў у сваёй паяме «Толькі ўперад» думкі нашай маладога чалавека, яго жыццёвую моту, яго ітэал.

Слаўная савецкая моладзь — краса і гордасць нашай краіны. Яна, выстоўна і працадольная, ішла ў наступ за новае, сацыялістычнае жыццё ў гэты першыя Сталінскіх пільгодах. Яна, мужная і бясстрашная, адстойвала Сталінград і крочыла баявым паходам на Берлін. Сёння яна, бадрэй і жыццерадасная, стаіць да работачага станка, адймае з калгаснага поля сталініскае ўрадкі, расам з усім народам вялікіе барыдзю за трывалы мір для чалавецтва.

І наш чытач закона патрабуе ад беларускіх літаратараў, каб пра геранічную савецкую моладзь яны стваралі новыя і новыя кнігі, вартыя яе незабыўных спраў.

наўваджае да вараг і чакае, пакуль піо разрэжа накіпцамі істужку...» Васіль стойліва і ўпарта вучыцца, раскрывае сакрэт валадання станком. Але і раскрывае гэты сакрэт, дасканала авалодаву сваёй прафесіяй, ён не спыняецца на дасягнутым, а пачынае даследаваць, эксперыментываць, вынаходзіць. Смелыя пошукі далі свае вынікі, і ўчарашні сялянскі хлапец, якому рапай ўсё адваляся перажываючы, стаў перадавым рабочым прадпрыемства, выдатным майстрам-наватарам.

Ад падносыма цэгля да зытнага каменшчыка, вядомага на ўсё будоўлю, вырае Самён Біроўска. Як і Васіль, Самёна дававала, што ён з'яўляецца ўдзельнікам небывалага ў гэтым краі будаўніцтва, што «ён сам падносіць цэглу, сам крочыць па зямлі завода, які ўваходзіць у геаграфію краіны, як некалі ўвайшла іншыя прамысловыя гіганты...»

Вобразы маладых будаўнікоў Самёна Біроўска і Васіля Гурбы пададзены ў развіцці, у росце. У гэтым, бясспрэчна, стаючыя якасці аповесці. Шкада толькі, што пісьменнікі, у асаблівасці А. Кулакоўскі, неак пашхотна павідаюць дзейных асоб сам-на-сам, са сваімі думкамі і адчуваннямі, вельмі рэдка дазваляюць ім суіцытаваць з рашчаванішці ці адзіці ад станка і трапіць у работу калектываў, да саброў, да знаёмых. Чытач убачыў бы новыя рысы ў характарах герояў, бліжэй пазнаёміўся-б з імі.

Складаная і вельмі адказная задача стала перад Янкам Брылем у аповесці «У Забалотці дзее» — паказаць станаўленне сацыялістычнага жыцця ў захадне-беларускай вёсцы, паказаць параткэнне ў ёй новага, маладога і яго перажогу над старым, аджываючым. Савецкая літаратура мае багацейшы вопыт у распрацоўцы тэмы калектывізацыі, у прыватнасці, у яе залатым фондзе — такі класічны твор, як «Узнятая цаліна» Міхаіла Шалахава. Аўтару новай аповесці пра пераход салініскай мас на калектывіны лад жыцця гэтыя багаты вопыт савецкай літаратуры і дапамог правільна вырашыць тэму, хаця час дзеяння ў аповесці «У Забалотці дзее» зусім іншы, зусім іншы абставіны і іншыя людзі, чым у творы «Узнятая цаліна».

Поспех аповесці «У Забалотці дзее» — перш за ўсё ў стварэнні вобраза маладога актывіста-энтузіаста Васіля Суржака.

За плячымі ў Васіля — гарантанцыі галы маленства, энтузіязная працоўская праца на кулака. Сонца, што ўзышло над родным краем у верасні 1939 года, у хуткім часе залянілі чорнакрыжыя фашысцкія бамбарыроўшчыкі. Суржак знайшоў сваё месца ў ратах змагароў з лютымі чужынкамі і перажокам вырнуўся ў мясціны, дзе нарадзіўся і ўзрос. Энергічны і напорысты, Васіль узначаліў арганізацыю аднавіскоўцаў у калектывіную гаспадарку і быў выбраны старшынёй маладога калгаса. Ён не спалохаўся ні кулацкіх пагроў, ні замахаў небытых банціцаў. Новае жыццё трывала стала на ногі, усталявалася і перажыло.

І тут, у барацьбе за перажогу калгаснай вёскі, як і ўсюды, моладзь, комсамольцы былі вялікай жыццёвай сілай, надзейным памочнікам партыі.

Есць у нашай літаратуры і творы пра маладых савецкіх людзей — работнікаў інтэлектуальнай працы. Мы маем на ўвазе паяму Петруся Броўкі «Добры друг». На жаль, гэта бадай што аршыны ў нас буйны твор пра беларускую, савецкую інтэлектуальную наогул і ў прыватнасці — пра інтэлектуальную маладого пакалення.

«Хораша ў нас!» — гэтыя заключныя словы паямы могуць быць эпіграфам да ўсяго твора, прасякнутага маладосцю, багдэрацыю. «Хораша ў нас!» — з такім адчуваннем жыць і працуе высокае доктар Лена Пагацёва. Гэтую «доктара крышчачку больш дашчачку», яму ўсё яшчэ здаецца, што толькі ўчора накінуты бурлівы і заўсёды вясёлы студэнцкі калектыв, толькі ўчора прайшоў у актавай зале інстытута выпускны вечар. Але ўжо адчута асалода і задавальненне ад першых удач на работе, горач і сум ад вядула зробленага. Прыгожае павольнае жыццё захапіла Лену, і Лена захапілася жыццём. Ёй зацэлася працаваць лепш і лепш, аддаць усю сваю маладую душу гэтым цудоўным людзям, каб яны не вядлі ніякіх бядот, каб яны жылі яшчэ больш хораша. І гэтая светлая працоўная дарога, натуральна, прывяла Лену ў партыю.

Шчасце ў працы, у светлым Здайсненні надзеі, Шчасце ў тым, каб змагацца За шчасце людзей. Не жадаю я лёгкай Удачы ў жыцці! Трэба ўперад ісці, Толькі ўперад ісці! — так каротка і трапіна выказаў Аркадзь Кулашоў у сваёй паяме «Толькі ўперад» думкі нашай маладога чалавека, яго жыццёвую моту, яго ітэал.

Слаўная савецкая моладзь — краса і гордасць нашай краіны. Яна, выстоўна і працадольная, ішла ў наступ за новае, сацыялістычнае жыццё ў гэты першыя Сталінскіх пільгодах. Яна, мужная і бясстрашная, адстойвала Сталінград і крочыла баявым паходам на Берлін. Сёння яна, бадрэй і жыццерадасная, стаіць да работачага станка, адймае з калгаснага поля сталініскае ўрадкі, расам з усім народам вялікіе барыдзю за трывалы мір для чалавецтва.

І наш чытач закона патрабуе ад беларускіх літаратараў, каб пра геранічную савецкую моладзь яны стваралі новыя і новыя кнігі, вартыя яе незабыўных спраў.

КІНО

Інтэлігенцыя сёнешняга сясла

(Кінафільм «Сельскі ўрач»)

... Далёкая заволжская станцыя. Шырокі, як акінуць вокан, заснежаны ступ. «Мёртвая зямля ў мінулым, — характарызуе гэты мясціны адзін з герояў фільма». — Тут не было ні кукаіка, ні дрэва, адны толькі горкія салініскае».

І вось сюды прывязьжае малады ўрач, які толькі што скончыў Маскоўскі медыцынскі Інстытут і пачынае сваю прафесійную дзейнасць, — Тацяна Казакова.

Яна ўважліва прыглядаецца да ўсяго павольнага. Яе акружаюць з першых-жа крокаў цудоўныя савецкія людзі, якія з энтузіязмам ператвараюць гэты мясціны ў квітнёны краі.

Фільм з першых кадраў захапляе гледача сваёй мастацкай праўдай і выключнай прастратой. Аўтары не шукалі складаных сюжэтных калізій, а скарціравалі ўсю ўвагу на адным зусім аказанамерным і жыццёвым канфілікце паміж двума савецкімі ўрачамі — Арсеневым і Казаковай.

Першае сутыкненне паміж імі адбылося адразу пасля прыезду Казаковай. Старому ўрачу, які пільдзесят год працаваў у Гарачаключэскай бальніцы, спачатку не спадабаўся малады ўрач. Ён паставіўся да яго з падазронасцю, думачы, што Казакова прыхрала сюды шукаць лёгкай работы. Гэтае недавер'е выклікала яшчэ і тым, што папярэднік Казаковай — Цёмкін — быў якраз такім шукальнікам спакойнага лёгкага жыцця, маладым чалавекам са староў душой, які ставіўся да сваіх абавязкаў з халоднай абьяквасцю.

Канфіліт паміж Арсеневым і Казаковай не развіўся да разладу паміж імі. Паваротным пунктам у поглядах Арсенева на маладога ўрача з'явіўся момант, калі Казакова паехала пачуць ў заірху да пелька хворага. Ён успрымаў гэты ўчынак не як самаахварны жэст у дачыненні да яго — старога доктара, — а як сапраўды любуючы

адносіны Тацяны Казаковай да чалавека. Дружба і давер'е нарадзіліся не адразу, але з гэтай моманту Казакова па сутнасці пранікала ў душэўны свет Арсенева. Стары ўрач зразумёў, што Казакова не беларучка, што ў яе такі-ж нязрэмслівы характар, як і ў яго. Далейшыя падзеі — хвароба старога ўрача, першая аперацыя

дэсятак маладых актараў, рэжысёр-пастаноўшчык Сяргей Герасімаў і ў гэтым фільме смела вылучае моладзь. Аргысткі К. Хабарава (Юра), А. Хартыонава (Шура), Н. Смарчкоў (Струкаў), Іна Макарава (Баранава) з вялікай шчырасцю данеслі да гледача свае вобразы. Эпізоды з удзелам маладшага медыцынскага персоналу зроблены рэжысёрскі і актёрскі з вялікай сілай пепарэздасці. Асаблівае ўражанне пакідае сцэна ў бальніцы, калі Казакова заплакала ад крыўды, а медсестры ласкава і вельмі гаворка з ёю. У гэтай сцэне раскрыта сіла маральнай падтрымкі, уздыяння калектыва на людзей і вялікая любові нашай народа да маладых спецыялістаў.

Кінааператар В. Рапапорт паказаў сябе майстрам пейзажаў і партрэтных здымкаў. Яго сельскія пейзажы напоўнены пазыіям, глыбокай перспектывай. У спалучэнні з іграй актараў яны надаюць фільму асаблівае пазыічнае хараство.

Фільм «Сельскі ўрач» можна назваць наватарскім як па сцэнарнаму вырашэнню, так і па актёрскай манеры выканання.

Што з'яўляецца асноўным недахопам фільма? Яго абмежаванасць, вузасць пазуку навакольнага жыцця. Пашырэнне рамак жыцця герояў носіць толькі дэкларацыйны характар.

Не раскрыты да канца ўзаемаадносіны паміж Казаковай і аграномам Паспелавым. Чаму, за якія асаблівыя якасці пакахала яго Казакова? Аграном паказан бяздзейным, нецкавым, зусім не падобным па характара на Казакову. Таму ён гэтай любюнай лінія і высядае неабгрунтаванай.

З рэдакцыйнай пошты

П'есы К. Крапівы на самадзейнай сцэне

У калгасах Кіраўскага раёна з поспехам ідуць пастаноўкі па п'есах К. Крапівы. На сцэне калгаснага клуба сельгасарцэлі «Рассвет» пастаўлены спектакль па п'есе «Пяюць жаваранкі».

У сельгасарцэлі імя Сталіна сьлямі калгаснага драмгуртка была пастаўлена п'еса «Партызаны», якая карыстаецца выключным поспехам сярод калгаснікаў.

Да дня Совецкай Арміі — 23 лютага — спектакль «Пяюць жаваранкі» рыхтуюць драмгурткі калгасаў імя Максіма Горкага і імя Кірава.

А. ШУРПАЧ.

Сельскі Дом культуры

Многалюдна бывае вечарамі ў Жукавіцкім сельскім Доме культуры. Баранавіцкай вобласці. Сюды прыходзяць калгаснікі праслухаць радыё, пачытаць свежую газету, часопіс, абмяняць кнігу. Бібліятэка Дома культуры налічвае каля 2000 кніг мастацкай, палітычнай і навуковай літаратуры.

Совет Дома культуры добра арганізаваў культурна-масавую работу. Калгаснікі часта слухаюць лекцыі і даклады на розныя тэмы. 5 — 6 разоў у месяц дэманструюць кінафільмы. За апошні час тут праіраваў фільм «Яна абараняе Радзіму», «Партызаны білі», «Кавалер Залатога Звязды», «Агонь» і іншыя.

З вялікай зацікаўленасцю ўдзельнічаюць калгасная моладзь у мастацкай самадзейнасці. При Доме культуры працуюць хору і драматычны гурткі.

А. КРУПКО.

Кіно ў калгаснай вёсцы

Многія сельгасарцэлі Любанскага раёна маюць свае стацыянарныя кінаўстаноўкі. Добра працуюць кінаўстаноўкі ў калгасах імя БВА, імя Сталіна, у саўгасе імя 19-годдзя БССР і другіх.

Дакладна выконваюць маршрут кінаабслугоўвання сельскага насельніцтва чатыры кінаперасоўкі, якія працуюць у раёне. Кінамеханікі Н. Лескоўскі, С. Корбут даюць кожны месяц па 26 сеансаў.

За апошні час калгаснікі Любаншчыны прагледзелі на экранях сельскіх клубаў фільмы «Сталінградская бітва», «Мічурін», «Акадэмік Іван Паўлаў», «Аповесць аб праўднім чалавеку», «Сустрача на Эльбе», «Рускае пытанне», «Суд чэцкі», «Сельская настаўніца» і іншыя.

Часта дэманструюцца для калгаснікаў хранікальныя і навукова-папулярныя фільмы. З поспехам праіраваў у калгасах імя Ракасоўскага і «Будаўнік» фільм «Мастры высокіх ураджаюў», «Ордэнавоства Маскоўскага вобласці» і іншыя.

Н. КУКРЭШ.

Пастаноўкі драматычных калектываў

Драматычныя калектывы Брэсцкай вобласці за апошні час паставілі новыя спектаклі па п'есах савецкіх драматургаў і рускіх класікаў.

Самадзейныя калектывы Івацэвіцкага і Антонаўскага раённых Домаў культуры паставілі «Калінавы гай» А. Карнейчука, а драматычны калектыв клубу сувязі (Брэст) — «Васу Жалызнову» М. Горкага. Шмат новых паставак выпушчана за апошні час на Віцебшчыне. Асабліва вядома адзначыць «Пяюць жаваранкі» ў выкананні драматычнага гуртка Багушэўскага раёнага Дома культуры, «Вяселье пасягам» — Ульскага раёнага Дома культуры і «На бойкім месцы» ў паставіцы калектыва абласнога будаўнічага тэатра.

Сельскія драматычныя гурткі паказалі аднаактвыя п'есы Нэфёда, Рылькі і Маккайка.

Тэатральная хроніка

Тэатры рэспублікі працуюць над новымі спектаклямі.

У Беларускай дзяржаўнай драматычным тэатры імя Янкі Купалы пачаліся рэжысёрскія п'есы «Кастрычнік» (аўтары М. Бальшыноў і М. Чынарэлі). Спектакль ставіць народны артыст РСФСР І. Судакіў і народны артыст рэспублікі К. Саннікаў. Мастак Б. Волкаў. У ролі В. І. Леніна выступіць народны артыст СССР і БССР П. Малчанав, а ў ролі І. В. Сталіна — народны артыст СССР і БССР Б. Платонаў і заслужаны артыст рэспублікі Б. Кудраўцаў.

Рэжысёр Ус. Кухта распачаў работу над пастаноўкай п'есы Буракоўскага «Прага застаецца майёй» (аб Юліусе Фучыку). Мастацкае афармленне спектакля А. Хашкоўскага.

Над пастаноўкай п'есы А. Карнейчука «Маклар Дуброва» будзе працаваць рэжысёр Л. Мазалеўская і мастак І. Ушакоў.

Тэатр у бліжэйшы час аднавіць спектаклі «Таленты і паклоннікі», «Глыбокія каранні» і «Скны».

Новыя спектаклі рыхтуе тэатр імя Якуба Коласа. Рэжысёр М. Мішкін ставіць п'есу Алеся Кучара «Неспакойныя сэрцы» — аб моладзі Мінскага трактарнага завода. Над пастаноўкай камедыі Лопе да Вега «Настаўнік таўшаў» працуе галоўны рэжысёр тэатра А. Скібнэўскі. Народны артыст рэспублікі М. Звездочотаў аднавіць спектакль «Ягор Булычов і другія» па п'есе А. М. Горкага.

Тэатр оперы і балета паказаў у першай палове лютага ў новай спеціяльнай рэжысёрскай паставіцы балет Мінкуса «Дон-Кіхот» па матывах вядомага рамана Сервантэса. Пастаноўшчыкам спектакля — галоўны балетмайстар К. Мулер. Новае мастацкае афармленне рыхтуе бригада маладых мастакоў у складзе М. Бішчэка, І. Пешкура і В. Кульвановскага. Дырэктар І. Абраміч.

Пінскі абласны драматычны тэатр у канцы студзеня выпусціў спектакль «Пяюць жаваранкі» па п'есе К. Крапівы ў паставіцы рэжысёра В. Шутава. У лютым тэатр будзе працаваць над новымі пастаноўкамі — «Паўлінка» Янкі Купалы, «Пінскі шляхтай» Дуніна-Марцінкевіча (рэжысёр В. Папечкін) і «Рэвізорам» Н. Гогаля (рэжысёр В. Шутаў).

У Гродзенскім абласным драматычным тэатры пачата работа над п'есай «Удзельнік» Д. Шчаглова ў паставіцы рэжысёра І. Стасенкі, а таксама над спектаклем «Жаніцца» да стагоддзя з дня смерці Н. В. Гогаля (рэжысёр Парамонаў).

Па слядах нашых выступленняў

«Цана некаторым прызнанням»

Пад такім загалоўкам у газеце «Літаратура і мастацтва» ад 22 снежня 1951 года быў надрукаваны артыкул аб недавальняючай паставіцы «кнігагандлю ў рэспубліцы».

Белаліграфвадвецтва паведамляе рэдакцыю аб прынятых мерах па палепшэнню работы кнігагандлючых арганізацый. За дзрэнную работу з займаемых пасадак вызвалены дырэктар Белкітаганда І. Мінкевіч і намеснік загадчыка Рэспубліканскай кніжнай базы т. Смаліцкі, рад дырэктараў аблкітагандаў.

Белкітагандаю дадзена ўказанне накіраваць у кніжныя магазіны рэспублікі ўсе кнігі, якія ёсць на Рэспубліканскай базе.

Ва ўсіх кнігагандлючых арганізацыях рэспублікі праводзіцца інвентарызацыя кніг з мэтай пераразмеркавання іх па абласцях і магазінах унутры абласцей для паўсямяснага задавальнення патрабаванняў пакупніка.

І. БАРЫСАУ.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТНА.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Уладзімір АЛОУНІКАУ, Васіль БУРНОСАУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЖДАНОВІЧ, Павел КАВАЛЕУ, Алёксей КУЛАНОУСкі, Пімен ПАНЧАНКА (намеснік галоўнага рэдактара).

У 25 кіламетрах ад Ружан, у самым цэнтры пушчы, ва ўрочышчы Гута-Міхалін, ёсць вялікая паліана, акаймаваная сцяной някранутага лесу.

На гэтай паліане знаходзяцца брацкія могілкі, на якіх пахаваны загінуўшыя ў баях партызаны.

Дзеля ўшэкавання памяці герояў-партызан, паводле рашэння выканкома Брэсцкага абласнога Савета дэпутатаў працоўных, ва ўрочышчы Гута-Міхалін будзе ўзведзены помнік.

Помнік будзе прадстаўляць сабою жалезабетонны абеліск, які абавіраецца на дзярновы курган і ўвечаныя манументальнай скульптурнай кампазіцыяй. Вышыня скульптурнай групы каля пяці метраў. Усё збудаванне, дасягаючы з курганом 12 метраў, будзе дамінаваць над паліанай і добра відаць з усіх дарог, што вядуць у Гута-Міхалін.

Помнік будзе прадстаўляць сабою жалезабетонны абеліск, які абавіраецца на дзярновы курган і ўвечаныя манументальнай скульптурнай кампазіцыяй. Вышыня скульптурнай групы каля пяці метраў. Усё збудаванне, дасягаючы з курганом 12 метраў, будзе дамінаваць над паліанай і добра відаць з усіх дарог, што вядуць у Гута-Міхалін.

Помнік будзе прадстаўляць сабою жалезабетонны абеліск, які абавіраецца на дзярновы курган і ўвечаныя манументальнай скульптурнай кампазіцыяй. Вышыня скульптурнай групы каля пяці метраў. Усё збудаванне, дасягаючы з курганом 12 метраў, будзе дамінаваць над паліанай і добра відаць з усіх дарог, што вядуць у Гута-Міхалін.

На здымку: аўтары скульптуры абмяркоўваюць дэталі кампазіцыі перад фармоўкай скульптуры.

Фота Г. Вакульчыка.

Рэспубліканскі сход мастакоў

8 — 10 лютага ў Мінску адбудзецца сход членаў Саюза савецкіх мастакоў Беларусі.

Сход заслухае справаздачу рэспубліканскага праўлення Саюза мастакоў аб яго рабоце (дакладчык — старшыня праўлення А. Бембель) і даклад старшыні рэзідыйнай камісіі мастака В. Кудрэвіча.

Будзе абрана новае праўленне Саюза савецкіх мастакоў Беларусі і рэзідыйная камісія.

У рэспубліканскім сходзе прымуць удзел мастакі Мінска, Брэста, Гродна, Гомеля, Віцебска, Баранавіч, Магілёва і Бабруйска.

ТВОРЧЫ ГУРТОК

Пры Навагрудскім падвучылішчы пад кіраўніцтвам выкладчыка т. Жука працуе творчы літаратурны гурток.

У мінулым годзе літаратурцы выпусцілі альманах, у якім былі змешчаны творы пачынаючых аўтараў — студэнтаў вучылішча А. Кляшко, Я. Вярбіцкага і другіх.

будуўніцтва.

— Або вайны не было, усё будзем, — кажа хтось са старэйшых.

— І не будзе! Бала дружна працаваць будзем, моцныя будзем, то за намі ўсе пойдучы. За мір амагацца трэба і ніякай вайны не будзе. Сталін так сказаў, — зноў упэўненым голасам выказаў агульную думку Васіль.

— І за ўдзём калгаса і за мір амагацца будзем, — падтрымаў Васіль бригадзір Коўкі Сямён. — Нам вось, набылі-бы кнігі пра савецкіх людзей, пра работу прычыналі, фільмы-б такія, дае работу перадавікоў паказваецца. Добра было-б, каб і вучоныя да нас прыязджалі часцей.

мочнік Ліанель Аверк абследаваў 40 тысяч чалавек розных нацыянальнасцей і высветлілі, што ірландцы, палкі, італьянцы, немцы, яўрэі ў сэнсе інтэлектуальнага развіцця ніжэй «чэстакроўных» янкі.

Для правядзення гэтай сваёй работы «даследчыкі» распрацавалі спецыяльныя «тэсты», гэта значыць зборнікі пытанняў. «Прафесар» пачаў набываць вядомасць сярод амерыканскіх абываталаў. Але вось яго даследадзі зацікавілі прагрэсіўны часопіс «Мэсіс энд мэйнстрым». У грунтоўным артыкуле часопіс выразна паказаў, што Кардзінер проста ашуканец. Часопіс прыводзіць два «тэсты», адзін з якіх даваўся белему, другі — негру. Негрыцянскі «тэст» наўмысля забытыя, складаны. Па адным і таму-ж «тэсту» давалі адказы студэнты, які да таго-ж загадзя прарэзетываны, ірландзец — дробны гандляр і негр — чорнаробочы. Зусім зразумела, што розніца адказаў вызначалася не расавымі асаблівасцямі, а розным культурным узроўнем апытаемых.

Пасля артыкула прагрэсіўнага часопіса фашыстывучы «прафесар» стушавался. Ён нешта мармытаў пра тое, што яго не так зразумела, як нават спыніў сваю бессаромную рэкламу.

Пакуль тэарэтыкі чалавечанавісцітва ладсоўваюць свае «тэсты» і вызначаюць шкалу поўнаціннасці, практыкі расізма не траціць часу.

Напярэдадні каляд, якія па хрысціянскаму звычайна з'яўляюцца святам усепрашчэння, пачалася зверская расправа над неграмі. У маленькім мястэчку Уэспічы забіта негрыцянка Ліблан Лабаль; па ўскаіне Новага Арлеана лічананы два маладыя негры. Яны знявечаны да непазнавальнасці, нават імёны іх засталіся невядомымі. Гэтая зверская расправа выклікала стыхійную дэманстрацыю пратэсту, у якой удзельнічалі і негры і белыя.

без гэтай работы не ўдалося-б нам узяць прадобную дысцыпліну. У нас няма з'яўдзіцца калгасніка, які-б не выпрацаваў мінімуму прададні, — кажа Антон Міхеевіч.

— Асабліва ўдзельнічаць актыўнасцю, выбачайце, што перабіваю, — крыху бязтэжыцца бригадзір палыводчай бригады Коўкі Сямён, — гутаркі аб вялікіх будоўлях камунізма, Вядома, яно ахвотнай прадуцця, казі ведаеш, якія вялікія справы нашы савецкія людзі робяць.

Партыйная арганізацыя і кіраўнік яе Васіль Пятровіч Чырко ўмеда спалучаюць партыйна-палітычную і гаспадарчую работу. Масавы-палітычная работа, выхаванне калгаснікаў у камуністычным духу —

На міжнародных тэмы

Новыя жыхары старога дома

Французская прагрэсіўная газета «Се суар» пад рубрыкай «У старым доме Адольфа Гітлера» змяшчае матэрыялы аб адраджэнні нацызма ў капіталістычных краінах.

Галоўнымі жыхарамі гэтага старога дома з'яўляюцца амерыканскія фашысты. Адкідаючы фігюравы лісткі «дэмакратыі», яны прапаведуюць славаце вучэнне «аб поўнаціннасці і няпоўнаціннасці расах».

У якасці прыкладу гэтых прапаведзій газета прыводзіць допіс чыкагскага карэспандэнта рэакцыйнай газеты «Нью-Йорк геральд трыбюн». Гэты допіс стварыў уражанне трынення вар'ята. «Нашы дамоўкі ў небяспецы, — лемантуе карэспандэнт, — горад наш у небяспецы. Незападанна ініцыятыўныя існуюць нам туберкулёз (12), негры заражаюць нашы калодзежкі. У 1951 годзе ў Чыкага ўзарвалася звыш 106 індывідуальных (!?) бомб. Неабходна ўжыць тэрміновыя меры супраць непаладаных ініцыятыўцаў. У гэтым нам павінны дапамагчы ўсе добрыя людзі».

Але добрыя людзі, вядома, не спяшаюцца дапамагчы расістам. Прыходзіцца правярць саміх добрых людзей. Паводле паведамлення французскай камсамольскай газеты «Авангард», амерыканская паліцыя, якая развівае ў апошні час бурную дзейнасць, паспела правярць «лялянасць» 72 мільянаў амерыканцаў. Газета «Бастон стар», захапляючыся гэтай бурнай дзейнасцю паліцыі, надрукавала артыкул пад загалоўкам «Паліцыя навучылася чытаць думкі, паліцыя прачытала думкі палова амерыканцаў».

Сакрэт чытання думак вынайздзены аднак не паліцыяй і не газетай «Бастон стар».